

Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Мелітополь, 2018. С. 280–283.

7. Шарова Т. Українська мова у професійному спілкуванні: комунікація майбутніх ІТ-фахівців. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: Серія «Філологія». 2021. № 11(79). С. 245–247.
8. Шарова Т., Шаров С. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів інформатики засобами творчих робіт. *Молодь і ринок*. 2018. № 9(164). С. 33–38.

Гоголя М.П.

кандидат філологічних наук, наукова співробітниця
Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка
Національної академії наук України

ПОДОРОЖНІ РЕПОРТАЖІ ДОКІЇ ГУМЕННОЇ Й ІВАНА ДУБИНЦЯ

Анотація. У статті розглянуто тексти українських емігрантів-«неповерненців» про подорожі Сполученими Штатами Америки – репортажі Івана Дубинця, «З Нью-Йорку до Ніятарського водопадку» (1951), «На фермі Яременка» (1951), збірку прози Докії Гуменної «Багато неба» (1954), а також її спогад «Три останні зустрічі» (1955). Увагу приділено взаєминам письменників та впливу І. Дубинця на створення збірки Д. Гуменної «Багато неба». Виокремлено спільні формальні та змістові риси подорожніх репортажів цих авторів.

Ключові слова: подорожній репортаж, «неповерненці», Докія Гуменна, Іван Дубинець, США.

Hohulia M. Travel reports by Dokia Humenna and Ivan Dubynets. This article discusses the texts of Ukrainian emigrants-"non-returners" about their travels in the United States of America: reports by Ivan Dubynets "From New York to Niagara Falls" (1951), "On Iaremenko's Farm" (1951), a collection of Dokia Humenna's prose "A lot of Sky" (1954) and her memoir about Ivan Dubynets "Three Last Meetings" (1955). Attention is paid to the relationship between D. Humenna and I. Dubynets and the influence of

I. Dubynets on the creation of D. Humenna's book "A Lot of Sky". It was identified formal and ideological features of their travel reports.

Key words: *travel report, "non-returners", Dokia Humenna, Ivan Dubynets, USA.*

Актуальність дослідження. Творчість Докії Гуменної та Івана Дубинця (справжнє прізвище – Дубина) 1950-х, під час перебування в еміграції в США, є яскравим прикладом відродження українського подорожнього репортажу, що розквіт у 1920–30-х. Їхня генерація – «неповерненці» – втікачі з ССРСР, які нерідко (як у випадку Івана Дубинця) змінювали прізвище, аби уникнути депортації в ССРСР. У США, вони, зокрема, писали тексти про власні подорожі Америкою, змальовували тамтешнє життя українців в умовах свобод слова, пересування, розпорядження грошима. Описане ними відчутно контрастувало з умовами життя в Україні під тоталітарним російським «червоним» режимом, від якого під час Другої світової війни чимало українських діячів рятувалося, полишаючи Київ, який ось-ось мала захопити Червона армія.

Про подорожні репортажі Д. Гуменної та українських емігрантів написано небагато. Репортажі І. Дубинця, опубліковані в еміграційній пресі, ніде не передруковувалися, хоча згадувалися у статті Світлани Луцій [9], а в цій розвідці вони досліджені вперше. Збірці Д. Гуменної «Багато неба» літературознавці приділяли трохи більше уваги. Свіжою реакцією на появу цієї книги стала стаття Григорія Костюка «Багатомовна Америка (Новий твір Докії Гуменної «Багато неба»)», що опублікована в газеті «Народна Воля» 1955 р. [8]. Олена Коломієць у статті «Репортаж та нарис як характерні жанри українського еміграційного письменства II пол. XX ст» [7, с. 231–237] розглядає тексти цієї збірки як нариси, а головною тематичною домінантою в них вважає антропологічну, а не географічну, стверджуючи, що «це твори про людей, які плекають свою духовну Вітчизну на чужій землі» [7, с. 234]. На репортажність художніх творів Д. Гуменної звертають увагу Леонід Козинський та Алла Бобко у статті «Художній репортаж в структурі «белетристики на науковому тлі» Д. Гуменної: від витоків до втілення» [6]. Порівняно з іншими книга Д. Гуменної, збірка малої прози «Багато неба» обділена увагою дослідників.

Мета статті – дослідити вплив І. Дубинця на написання подорожніх репортажів Д. Гуменною та виявити основні змістові і формальні риси репортажів обох письменників. Використані методи – порівняльний, історико-генетичний, біографічний.

Виклад основного матеріалу. Подорожній репортаж є стислим за формою прозовим твором, що описує свіжі враження про мандрівку. Реалістичне відтворення дійсності, характерне для репортажу, властиве й Івану Дубинцю, і Докії Гуменній (як писав про неї Г. Костюк, «реалісту за своїм мистецьким наставленням»). На думку класика репортажа Ришарда Капусцінського, у такому репортажі «автор завжди присутній» [5, с. 71]. Польська дослідниця Магдалена Пехота вважає, що тільки деякі репортерські розповіді є близькими до художньої літератури або літературними: це тексти, де поєднується правдива історія і майстерно дібраний спосіб оповіді [10, с. 98]. Власне подорожній репортаж як різновид літературного розглядаємо в цьому дослідженні.

Аналізуючи твори Д. Гуменної та І. Дубинця, потрібно приділити увагу взаєминам письменників та пов'язану з ними історію постання збірки «Багато неба». Про це ми найбільше дізнаємося зі спогаду Д. Гуменної «Три останні зустрічі», опублікованого з приводу річниці трагічної загибелі І. Дубинця в Нью-Йорку (за версією слідства – унаслідок нещасного випадку, а за припущеннями близького оточення Івана Варфоломійовича – через вбивство советським агентом). Опублікований цей спогад частинами у трьох номерах газети «Свобода» 1955 р. [2].

Обох письменників багато що об'єднувало, адже вони вирости і сформувалися в подібних історичних і культурних умовах, мали схожі зацікавлення. Народилися вони в Наддніпрянській Україні на території тодішньої Київській губернії, підвладній Російській імперії. Обидвоє мали археологічні зацікавлення (І. Дубинець брав участь в археологічній експедиції під час свого вчителювання в Медвині у 1920-х, потім як геолог, брав участь в експедиціях за своїм фахом, Д. Гуменна також брала участь в археологічних експедиціях Національної академії наук з 1930-х). Дослідницька ретельність відобразилася й на репортажах, в яких обидва автори намагались дати ретельний історичний, а деколи й доісторичний екскурс. Вчилися І. Дубинець та Д. Гуменна в один час в Київському інституті народної освіти. З Києвом тісно пов'язане їхнє

життя і після інституту – тут побудував свою наукову кар'єру геолог І. Дубинець, а літературну – Д. Гуменна. Від Голодомору та Великого терору в обох них постраждали рідні і знайомі, про що потім вони не раз згадуватимуть у своїх спогадах. Д. Гуменна зазнала цькування через критику радянського режиму, а за І. Дубинцем (братів Луку і Федора Дубин котрого енкаведисти розстріляли у 1930-х) велося пильне стеження НКВД. Під час Другої світової війни їхні долі перепліталася з середовищем ОУН під проводом Андрія Мельника: І. Дубинець був секретарем Української національної ради, створеної мельниківцями 5 жовтня 1941 р. в Києві, а Д. Гуменна друкувалася в часописі «Літаври», співробітниками й авторами в якому були, зокрема, мельниківці. Наприкінці Другої світової війни й І. Дубинець, і Д. Гуменна, як і чимало інших українських громадських діячів-прихильників самостійності України, залишили Київ, виїхавши спочатку до Львова, а потім, після перебування в таборах Ді-Пі, через країни Західної Європи – до США, де провели решту життя.

Д. Гуменна стверджує, що до переїзду в Нью-Йорк знайомими вони не були: «Кілька раз побіжно зустрічалися у Львові, в їдальні, на вулиці; в Ульмі, Авгсбурзі... Себто в етапах ... мандрівки з Києва, до Нью Йорку. Він знав моє прізвище й обличчя, я – його. Не мали часу здружуватися, – але чому ж, коли й де не здибалися, чому почували себе «одного поля ягодами», чому я відчувала, що він із моєї найближчої родини, незрадливий і завжди доброзичливий, чутливий друг? Чи не тому, що колись, «у дні оні», ми обоє товклися по довжелезних коридорах Київського університету, сиділи може й поруч не раз на півколових лавах його неозорних аудиторій? Межи отих розлатаних кожушанок, смушкових шапок набакир, шинелів, свиток і чумарок напевне не раз мигало й Іванове обличчя з кучерявим чубом і веселими сірими, трохи доброіронічними очима. Але на основному курсі тодішнього університету нас було щось із тисяча, а потім Іван пішов на геологію, я – на літературно-лінгвістичний, і були ми вже в різних аудиторіях та гуртах... Ні, після перевірки в закамарках пам'яті – ніколи з Дубинцем не була я знайома» [2: 40, с. 2].

Тісне спілкування Д. Гуменної й І. Дубинця припало на період їхньої еміграції в Нью-Йорку, де вони опинилися в статусі «неповерненців» – втікачів з СРСР. І. Дубинець був відомим громадсько-

політичним діячем – активним учасником і деякий час головою ДОБРУСа (Демократичного об'єднання бувших репресованих совітами), членом Української революційно-демократичної партії, автором спогадів про Медвинське антибільшовицьке повстання 1920 р. «Горить Медвин», а також провадив публіцистичну і дослідницьку діяльність: збирав свідчення про Голодомор для англomовного тому книжки «Біла книга про чорні справи Кремля», писав для газет «Українські вісті», «Свобода», «Український комбатант», а заробляв на життя, як і багато політичних емігрантів, працюючи в банку клінером. Д. Гуменна, переїхавши в Америку, продовжила свою літературну кар'єру, а на хліб заробляла на мотузковій фабриці. Д. Гуменна так згадує про їхні зустрічі в США – то в Івана вдома, то у спільних друзів, майстрів українського костюма Федора й Олександрі Бражників: «Не Іван приходив до мене, а я до нього на одну хвилиночку. І різноманітність та цікавість розмов ніколи не могла вкластися навіть і в одну годину. Я бачу, що треба негайно йти, бо людина ця не має часу, інколи так не має, що обідає на сходах – чи вниз збігаючи, чи виходячи нагору... А ми ж, власне, не були ні куми, ні родичі, а в Києві навіть і знайомими не були... Коли заходила до Іванових земляків-медвинців, Федора й Олександрі Бражників, а там усміхається, на хвилинку заскочивши, Іван, тоді знов мерещиться, що я таки не раз бачила ці живі, пронизані іскорками думки й життєрадості, повиті м'яким гумором очі» [2: 40, с. 2].

Д. Гуменна любила подорожувати Америкою і в цьому вона багато в чому брала приклад з І. Дубинця, який раніше з ентузіазмом вченого-геолога об'їздив ключові тамтешні пам'ятки природи й охоче ділився своїм досвідом. Пристрасть до подорожей обох мандрівників – українців, що вирвалися з-під «залізної завіси» та мусили деколи змінити своє прізвище, щоб не бути насильно депортованими назад до ССРСР, їхнє використання свободи думки і свободи пересування було радикальним протиставленням способу життя *homo sovieticus*, сформованому підмосковською неволею. Можливості, якими не змогло скористатися покоління українських митців та науковців 1920-х, ті, хто з цього покоління вцілів, надолужували на «вільній землі». Надолужували і заодно відновлювали традицію українського подорожнього репортажу, перервану в Україні терором 1930-х. Такий спосіб життя, на думку Д. Гуменної, притаманний її поколінню, яке вона називає «дітьми

Чумацького шляху»: «Все життя для генерацій дітей Чумацького шляху – безперервне поневіряння, фронт, війна. Нам тільки й кажуть: не лізьте із своїми творами, тепер не час видавати книжки, випитувати таємниці землі, любити природу, тепер війна. І ми побачили, що як іншого часу для нас нема, то мусимо в цих, вічно фронтових умовах робити своє, здійснювати місію, призначену дітям Чумацького шляху історією. І одночасно любити музеї, пляжі, кожен листочок на дереві. Чи ж не так робив Іван Дубинець? Він горів невситимим бажанням усе облітати, все охопити своїм бистрим і тонким інтелектом, все поробити – бо іншого часу для нього не буде» [2: 41, с. 2].

Плануючи подорожі, розповідь про які лягла у книжку репортажів Д. Гуменної «Багато неба», письменниця звернулася за допомогою до І. Дубинця: «Іван при своїй неймовірній зайнятості зумів уже облітати всю Америку. Від океану до океану за три тижні – тільки перелетів її. Сам собі виробив маршрут, покопирсавшись у довідниках, покликавши на допомогу свої фахові знання геолога. З подорожі приїхав він окрилений, зачарований, і все казав: «Так би треба було написати про свої враження, аж рука проситься, – та що ж, нема часу на все... Як маєте хоч яку найменшу можливість, – кидайте все й неодмінно поїдьте! Це – найкраще, що я в Америці здобув. Отож, прийшов час, що я надумалася – справді, й могла б зробити таку подорож. Перебивши Іванові одного дня найважливіші справи, прийшла, «на хвилиночку». Тільки хай розкаже, яким маршрутом їхати, і зараз піду собі. Щоб позбутися мене як найскорше, Іван сів швиденько за машинку й написав цілий розпис – із зупинками, датами, часом переїздів, до кого можна заїхати, де скільки пробути, що невідмінно побачити. Та, неминуче захопившись, почав розказувати, як у Єллоустонському паркові мав милу зустріч з ведмедем... Заздрю вам! Так би оце сів та поїхав і я... – То їдьмо! – Та не можу... Треба закінчити працю про голод...» [2: 41, с. 2].

Подорожуючи маршрутами, накресленими І. Дубинцем, Д. Гуменна пише репортажі про них. Так з'являється збірка «Багато неба». В ній, у репортажі «Земля збожеволіла», Д. Гуменна їде слідами І. Дубинця в Слоустонський парк, і там так само стрічає ведмедя, причому не одного («ведмеді, де тільки спиняються туристи, приходять і зараз починають позувати» [1, с. 116]).

Д. Гуменна у спогаді «Три останні зустрічі», виданому через рік після виходу її збірки «Багато неба», констатує, що радилася з І. Дубинцем не лише з приводу подорожей, а й з приводу написання самої книжки: «Опис маршруту у книжці «Багато неба» йде по слідах подорожі Івана Дубинця, це був і його маршрут. Дубинець вирвав три тижні від своїх численних обов'язків, щоб зробити для геолога екскурсію по Північній Америці, побачити увіч Баянсуючу скелю, Скелясті гори, Кольорадо, Великі Каньйони, скам'янілі ліси, Карлсбадську печеру... Це ж для нього, геолога, була кричущо необхідна справа, частина його фахової біографії... Безжурно легке читиво про подорож – легке тільки позірно, признаюся. Кожен нарис добре уминався, поки дійшов до споживання читача. Нарис про Карлсбадську печеру вимагав консультації геолога. Я й понесла першу редакцію до фахівця, до Івана, щоб він походив по ній своїм олівцем... Це ж він – співавтор задуму книжки, я тільки перехопила його ідею, книжку мав би написати він...» [2: 41, с. 2].

І. Дубинець, хоч і побіжно, згадує Д. Гуменну у своєму подорожньому репортажі «З Нью-Йорку до Ніагарського водопадку» як компаньйонку, з якою разом зі своєю землячкою з Медвіна, майстринею народного одягу О. Бражник планував їхати на Ніагарський водоспад:

«... опинившись у Нью-Йорку, на території стејту якого тече Ніагара, я другий рік мріяв побувати там і вже не з теорії, а з самої натури пізнати Ніагарський водоспад. Ініціатива поїздки виникла від Докії Гуменної й Олександри Бражник, але наш «потрійний союз» розпався в останній день: Олександра не могла поїхати автобусом і ще вдень поїхала на ферму. Докія не могла платити за проїзд поїздом і ще за дня поїхала автобусом до Буффало, а я, підговоривши собі в останню хвилину компаньйона Михайла С., 7. Липня нічним поїздом з підземелля «Гранд Централь» – хмарочосового центру Нью-Йорку – виїжджаю в напрямку до Буффало» [3: 60 (525), с. 3]. І констатує, що під час перебування в Ніагара фолс «Докії Г. ми тут так і не стріли. Вона прибула сюди аж ввечером» [3, 61 (526), с. 3].

У збірці Д. Гуменної «Багато неба» репортажу про подорож до Ніагарського водоспаду не знаходимо, зате тут є колажний текст «Чи провалиться Мотя?» про її подорож і літературний вечір у Буффало, а це

«лише одна година їзди, та й Ніягара зі своїми чавунними водоспадами» [1, с. 41].

Подорожі, на думку І. Дубинця, не є чимось притаманним для українців, принаймні, підсоветських, вони (а це можна сказати і про подорожній репортаж) є наслідуванням вже американської і європейської культури з притаманною їм свободою пересування, свободою використання грошей: «В нас, українців, не було історичних умов виховати в собі любов до туризму так, як це є в німців, інших європейців чи американців. Я стрічав уже тут наших людей, що живуть по 30 років у Нью-Йорку і з нього нікуди не виїздили. А в США є куди поїхати і є що побачити. І не варто на це шкодувати грошей» [3, 61 (526), с. 3].

Подорожні репортажі Д. Гуменної та І. Дубинця – не лише про американські краєвиди, а й про українців, які опинилися в США. Можемо виокремити такі їхні формальні риси.

Вони розповідають про правдиву історію та фіксують свіжо отримані враження. Це характерна риса репортажу, в якому, як писав його класик Р. Капусцінський, «найближчим до життя, дійсності мені здається писання про конкретну мить, таку, якою вона постала перед нами тоді, коли діялась, а не таку, якою ми її бачимо з перспективи, скажімо, декількох десятків років. Інакше втратимо її специфіку, колорит, сенс. <...> Між подією, про яку ми збрали матеріал, і миттю, коли ми беремося до писання, часом проминає дуже багато часу, і тоді виявляється, що наші спогади дуже змінилися» [5, с. 16–37].

Репортажі мають коротку форму, припасовану до розміру газетної колонки, адже значно швидше і легше було опублікувати їх у пресі, ніж видати окремою книгою (найчастіше – власним коштом або за пожертви). Так, Д. Гуменна публікувала репортажі, які увійшли згодом до збірки «Багато неба», в окремих числах газети «Український Прометей» (зокрема, тут знаходимо репортажі «Як у славному місті Детройті» (№ 14, 23 квітня 1953 р.), «Немає часу» (№ 49, 3 грудня 1953 р.), а І. Дубинець, як було вже згадано, публікував репортажі у газеті «Українські вісті». Разом з тим, ці твори надзвичайно конденсовані різною інформацією, тяжіють, як твердив Р. Капусцінський, до есеїзації [5, с. 66].

Ця конденсація пов'язана з колажним характером репортажу (поєднання описів природи, розповідей про людей, історичної,

географічної довідок, ліричних відступів). Особливо це відчувається в текстах І. Дубинця: подорожні деталі і корисна інформація для охочих помандрувати маршрутом автора (вартість проїзду, умови проїзду в потязі, краєвиди, які бачить у вікно, коментарі геолога щодо ландшафту, коментарі з економічної географії, порівняння забудови з російською, американської з советською залізницею), географічні й геологічні довідки про Ніагарський водоспад (гірські породи, якими протікає Ніагара), туристична, промислова історія Ніагарського водоспаду, враження про водоспад, спогади про те, як зустрів там українців-мельниківців. Дається взнаки глибока контекстуалізація репортажа: оповідач має на меті не просто розповісти, а й пояснити, відповідно, читач має не лише дізнатися, а й зрозуміти. Тож, як і у випадку Р. Капусцінського, репортаж наповнюють такі складові: сама подорож, знання про місце, отримані раніше з читання літератури, власні роздуми [5, с. 72].

Ці тексти великою мірою охудожнені – тут щедро використані літературні тропи, кінозасоби (зближення, пришвидшення й уповільнення, чуттєві ефекти – усе це служить естетизації документальної основи розповіді. Суб'єктивізована оповідь цих репортажів ведеться від першої особи, причому оповідач – герой репортажу. Проте тут має місце не лише оповідний монолог, а вживається відтворення живої мови у майстерно прописаних діалогах.

Можна говорити і про змістову схожість репортажів І. Дубинця та Д. Гуменної, що свідчить про певні спільні світоглядні орієнтири, властиві оточенню українських «неповерненців». Ідейною рисою обох поетик є піднесення демократії і свободи в США та порівняння з неволею в ССРСР, – з тією, від якої врятувалися. Так, Д. Гуменна в тексті «Каньйони або луснемо» про мандрівку штатом Невада пише, що «американський стандарт... робить наше життя таким легким, ... скрізь почуваш себе як удома, ніде не треба напружуватися до нових порядків» [1, с. 172]. Відзначає вона і свободу дій: «Але ж я – в Америці! Тут усякий робить, що тільки хоче. Дивацтва тут нікого не дивують, і ніхто нікого ні за що не судить, тільки за злочин» [1, с. 16]. І. Дубинець застосовує іронічне порівняння тюрми «Сінг-Сінг» довготермінового і довічного ув'язнення злочинців, яку бачить з вікна потягу, з тюрмами ССРСР: «Дворище тюрми добре видно з пароплава, що за советськими нормами

зовсім не етично, бо його можуть бачити не тільки свої люди, а й чужоземні журналісти. А Соловків, Печори й Колими в США, де б цих злочинців «соціалістично» перевиховували, нема. Тут над вікнами камер корпусів нема «козирків», у корпусах для в'язнів є бібліотеки, в'язні мають право виписувати собі навіть із ССРСР газети, а то й просити собі до родичів на певний час відпустку. Дивна ця капіталістична Америка, у всьому має великий технічний прогрес, а ось у тюремних порядках на тисячі років відстала від ССРСР» [3, 61 (526), с. 3].

Історичний інтерес викликає іронічний текст Д. Гуменної «Міжнародний форум» зі збірки «Багато неба», в якому разом з іншими українцями-неповерненцями оповідачка відвідує будинок ООН і потрапляє на одну з секцій, де советська делегатка і делегати з підлеглих ССРСР країн в типовій для себе пропагандистській манері – спотворюючи факти, вимагають повернути втікачів з ССРСР назад: «Польський, чехословацький, есесерівський делегати накручують усе ту саму патефонну платівку, бо їх промови одна від одної нічим не різняться... Серед залі... сиділи ті, про кого йшла мова. І почували себе безмірно щасливими, що можуть вільно прийти на міжнародний форум, ...вільно працювати в цій країні на таких самих умовах, як і американські громадяни, ...набувати собі всі побутові витівки американського модерного комфорту за мірою своїх здібностей, – та що кощаві пазурі, які ось простягаються за їх життям, не досягають їх» [1, с. 23–24].

Примітно, що в репортажах Д. Гуменної домінує оптимістичний, сповнений надії погляд на світ, де бідність і страх відступають на другий план, поступаючись свободі як основній цінності. Мандрівки, описані в цих репортажах, відбуваються не для втечі та виживання, а заради пізнання світу, яке приносить радість.

Невід'ємною і всюдисущою рисою подорожніх репортажів Д. Гуменної й І. Дубинця є ностальгія за Україною. Це відчувається і через порівняння американської природи з українською, і через згадування на фоні опису американських міст про міста українські (зокрема, про Київ на тлі Вашингтона в Д. Гуменної), вклинення в описи американського життя спогадів про життя в Україні. Так, у Д. Гуменної міста Монтерей, Кармел – «справді, кримські краєвиди, але в Криму ще є ніжність і ласкавість, а тут її нема. Гарно і холоднаво» [1, с. 151]. Або:

по дорозі, їдучи Каліфорнією, наратока з друзями «за старим українським звичаєм, ми купили й зразу розрізали одного [кавуна]» [1, с. 156].

Ностальгія за рідним краєм помітна і в репортажі І. Дубинця: «Дорога назад (порівняння краєвидів з рідними: «Не доїжджаючи Олбані, наш поїзд входить у верхів'я річкової долини Гудзону і її лівим берегом іде аж до самого Нью-Йорку, лише в районі Олбані на короткий час переходить на правий. Там вище Олбані ця річка нагадує мені Рось вище Богуслава. Зелені луки, іноді з верболозом і навіть з плакучою вербою, повільні, правда заліснені схили. Ліс такий же, як і вище Сиракюз. Але замість білохаткових сел Дибинець, Чайок і Розкопанець тут невеличкі в лісовій зелені, іноді з садовими деревами ферми» [3, 61 (526), с. 3].

Цікавою рисою збірки «Багато неба» Д. Гуменної та репортажу «На фермі Яременка» І. Дубинця є мотив втечі з великого міста (Нью-Йорка) для єднання з природою, а разом з цим – тяжіння до місць, подібних до українського села. Так, в І. Дубинця «суцільні ряди стоячих попід пішоходами автомашин та шалений рух їх вулицями, навтовп та метушня публіки на пішоходах і штовханина по «субвеях», а зокрема «базарної» чистоти краєвид слов'янско-жидівського Давнтавну Нью Йорку, без будь-якої ознаки живої деревини, страшно стомлюють нову тут людину. До того ж неймовірна спека та пересичене до крайньої межі вологою і пилюкою повітря розварює її і робить її апатичною до всього. В такі години мрієш про українські степові та лісостепові краєвиди. Але радий і тутешнім поза нью-йоркським краєвидам. І от, нарешті, одної суботи вириваюся на американсько-українське село – на ферму свого земляка Яременка...» [4, с. 4].

А в Д. Гуменної в репортажі про гостини з разом Оксаною Лятуринською у родини професора Василя Г-кого дізнаємося про українську родину Украдиг, котрі «живуть в іншій частині міста. Купили собі хату там, де можна кури тримати» [1, с. 131].

Опис українців у США має різні тональності: від гордості за тамтешнє українство, що береже свою українську ідентичність, облаштовує собі побут подібний до такого, як мали в Україні – до суму з приводу роз'єднаності українців, «поділу на парафії» (на стару й нову еміграцію, на належність до різних партій, до різних релігійних конфесій) і до критики, за означенням І. Дубинця, малоросійства, а звідси – байдужість до України, прагнення якомога швидше стати американцями.

Цікаве спостереження Д. Гуменної: «Поділ тут, як звичайно: старі емігранти й нові. Нові діляться на католиків і православних. Але всі ходять до одного клубу. Культура українська неподільна» [1, с. 166].

У цій критиці прослідковується антиколоніальність, адже міркування з приводу непристосованості до нового життя корінних народів Америки, як і жаль з приводу невміння більшості українців бути людьми впливу, веде до роздумів про наслідки травми окупації: «Індіанські оселі справляють жалюгідне вражіння.. Цигани! Чисті цигани, обвішані прикрасами на шиї, і на грудях, і на зап'ястках, і на пальцях... Але виглядає так, що, перебивши нарід, загнавши рештки до резервацій, біла людина хоче ще спекулювати по-крамарському мальовничістю індіан, використати інтерес туристів до «місцевих дикунів». Чи, може, самі індіанці не хочуть вийти із свого варварського стану й скористатися з привілеїв цивілізації? Чому вони не вчаться, не живуть у нормальних хатах?» [1, с. 182–183].

Обидва автори репортажів розмірковують так само і про гірке становище українців, нагадуючи про умови перебування українців у складі імперій, зокрема, про злочини Кремля, залучаючи свідчення про Голодомор, Великий Терор, та розкривають трагедію «неповерненців». Та констатують, що далеко не всі українці за океаном хочуть про це знати.

Висновки. Таким чином, подорожні репортажі Д. Гуменної й І. Дубинця – це тексти про Україну в Америці. Пишучи про Детройт, Боффало, Пітсбург, Вашингтон, Новий Орлеан, Денвера, Колорадо Спрінгс, Солт Лейк Сіті та інші місця, автори репортажів пишуть про українців у них. Поява репортажів українських емігрантів кінця 1940-х – 1950-х є актом відродження українського репортажу 1920-х – початку 1930-х. Д. Гуменна та І. Дубинець вдаються до колажу, детально і фахово описуючи американські географічні реалії та залучаючи історичний контекст, створюючи чудові пейзажі, переплітаючи їх із цікавими спостереженнями, приділяють значну увагу життю української діаспори в Америці, зауважують її поколіннєві розбіжності, вміщають у свої тексти спогади про Україну, згадують про злочини Кремля, розкривають трагедію «неповерненців» – втікачів з-під советського режиму, розповідають про російську імперську політику. Присутній тут мотив утечі з великого міста й тяжіння до природи, затишних малих населених

пунктів, що пробуджують ностальгію за українським селом, з якого походили автори. Ці тексти сповнені віталізму, адже мандрівка відбувається не заради втечі, а заради пізнання, яке приносить радість. У них є надія, адже бідність відходить на другий план. Вони відзначені не лише ностальгією за Україною, але й інтересом до незвіданого світу.

Література

1. Гуменна Д. Багато неба. Нью-Йорк: Об'єднання Українських письменників СЛОВО, 1954. 240 с.
2. Гуменна Д. Три останніх зустрічі. *Свобода*. 1955. № 40. С. 2, № 41. С. 2, № 42. С. 2.
3. Дубинець І. З Нью-Йорку до Ніягарського водопадку (репортаж з подорожі). *Українські вісті*. 1951. № 60 (525). С. 3–4, № 61 (526). С. 2–3.
4. Дубинець І. На фермі Яременка (відвідини давніх переселенців у США). *Українські вісті*. 1951. № 61(526). С. 4.
5. Капусцінський Р. Автопортрет репортера. Київ: Темпора, 2011. 134 с.
6. Козинський Л., Бобко А. Художній репортаж в структурі «белетристики на науковому тлі» Докії Гуменної: від витоків до втілення. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2022. № 26. С. 17–25.
7. Коломієць О. Репортаж та нарис як характерні жанри українського еміграційного письменства II пол. XX ст. *Теоретична і дидактична філологія*. 2013. Вип. 15. С. 231–237.
8. Костюк Г. Багатомовна Америка (Новий твір Докії Гуменної «Багато неба»). *Народна Воля*. 20 січня 1955.
9. Луцій С. «Я розумію вагу і значення вашого видання». Про епістолярну історію «Літературно-наукового збірника». *Слово і час*. 2009. № 1. С. 79–100.
10. Piechota M. Techniki narracyjne we współczesnym polskim reportażu literackim. *Mistrzowie literatury czy dziennikarstwa?* Warszawa: POLTEXT, 2011. S. 97–107.